

Lau'itohi Fakamatala ma'á e Tokotaha Kau ki he Fakatotoló

Hingoa 'o e fakatotoló:

Ko e FakatotoLO EASY-ALLO

Fakafaingofua'i 'o e founa ke a'usia 'a e tu'unga kuo tāketi ke a'u ki ai 'a e 'ēsiti (serum urate) 'i he totó 'i he kakai 'oku nau mo'ua 'i he kautí: ko hano 'ahi'ahi'i 'o ha faito'o 'oku pehē 'oku 'ikai fu'u tu'unga kovi ange mei ha faito'o lolotonga, 'o ngāue'aki ki ai 'a e founa leva'i 'o e tu'oni faito'o allopurinol (allopurinol dosing model)

Kautaha Fakapa'angá:

'Univēsi 'o Otago

Fika faile 'a e kōmiti 'Ēfiká:

HDEC 2022
FULL 13478

Kau taki fakatotoló:

Palōfesa Lisa Stamp
Leanne Te Karu
Palōfesa Nicola Dalbeth

Fika telefoni ki he fetu'utaki:

02108496887

'Oku fakaafe'i atu koe ke ke kau 'i ha fakatotoLO fekau'aki mo e founa lelei taha ke hiki hake ai 'a e lahi 'o e faito'o allopurinol ki hono faito'o 'o ho mahaki kautí. Ko ho'o kau pe 'ikai kau ko e fili ia 'a 'au. Kapau 'oku 'ikai ke ke fie kau, 'oku 'ikai fiema'u ia ke 'omai ha'o 'uhinga ki ai, pea 'e 'ikai uesia ai 'a e tauhi ia 'okú ke ma'ú. Kapau te ke fie kau 'i he taimí ni, kae toki liliu 'a ho'o fakakaukau 'amui ange, 'e lava ke ke nofo mei he fakatotoLO 'i ha fa'ahinga taimi pē.

'E tokoni atu 'a e Lau'itohi Fakamatala ma'á e Tokotaha Kau ki he FakatotoLO ko 'ení ke ke fili ai pe te ke fie kau ki ai. 'Okú ne fokotu'u atu 'a e 'uhinga 'oku mau fakahoko ai 'a e fakatotoLO, me'a 'e hoko 'i ho'o kau ki ai, ko e ngaahi lelei mo e ngaahi me'a 'e ala fakatu'utāmaki kiate koé, pea mo e me'a 'e hoko hili 'a e ngata 'a e fakatotoLO. Te mau talanoa ki he fakamatala ni mo koe pea tali atu mo ha'o ngaahi fa'ahinga fehu'i. 'Oku 'ikai fiema'u ia ke 'omai ha'o tali he 'ahó ni pe te ke kau ki he fakatotoLO ni pe 'ikai. Kimu'a pea ke toki faitu'utu'uní, te ke ala fie talanoa fekau'aki mo e fakatotoLO mo ha kakai kehe, hangē ko ha fāmili, kāinga, ngaahi kaungāme'a, pe ngaahi kautaha fakahoko tauhi ki he mo'ui lelei. Ongo'i tau'atāina ke fakahoko 'eni.

Kapau te ke loto ke ke kau ki he fakatotoLO ni, 'e kole atu ke ke fakamo'oni 'i he Foomu Fakangofuá (Consent Form) 'i he peesi fakamuimui 'o e pepá ni. 'E 'oatu fakatou'osi kiate koe ha tatau 'o e Lau'itohi Fakamatala ma'á e Tokotaha Kau ki he FakatotoLO pea mo e Foomu Fakangofuá ke tauhi.

Ko e pepá ni ko hono lōloá ko e peesi 'e 9, kau ai 'a e Foomu Fakangofuá. Kātaki 'o fakapapau'i 'okú ke lau pea mahino'i kotoa 'a e ngaahi peesí.

KO E HĀ 'A E TAUMU'A 'O E FAKATOTOLO?

Ko e kautí ko ha fa'ahinga angamaheni ia 'o e arthritis (fefulai mo e fakafefeka 'a e ngaahi hokotanga huí) 'i Aotearoa/Nu'u Sila. Ko e tupu'anga lahi taha ia 'o e kautí ko e ngaahi tu'unga mā'olunga 'o e 'ēsiti uric 'i he totó.

Ke lava 'o mapule'i 'a e kautí, 'oku fiema'u 'a e ngaahi tu'unga ia 'o e 'ēsiti uric 'i he totó ke 'i lalo hifo 'i he 0.36mmol/l. Kapau 'e a'usia 'a e tu'unga tāketi ko 'ení 'i he lele lōloá, 'e holoki hifo mo ta'ofi ai 'a e toutou hoko 'a e langa kautí.

Ko e allopurinol 'a e faito'o 'oku angamaheni taha 'a hono ngāue'aki ke holoki hifo 'aki 'a e ngaahi tu'unga 'o e 'ēsiti uric 'i he totó. Ko e tu'unga lolotonga 'o hono hikihiki māmālie hake 'o e tu'oni faito'o (dose) allopurinol 'o fakatefito 'i he tu'unga 'o e 'ēsiti uric 'i he māhina takitaha, 'oku lau ko e

tu'unga lelei tahá ia (gold standard). Ka neongo iá, 'e lava ke fakamole taimi 'eni pea mo lahi 'a e ngāue ki aí he 'oku 'ikai ha fo'i tu'oni fairo'o ia 'e taha pē (single dose) 'e ngāue lelei ki he tokotaha kotoa pē. 'I he fakatoto'lo ni, 'oku mau taumu'a ke sio pe 'e lava ke hoko ha founa 'e taha, 'a ia ko hono hiki'i hake 'a e lahi 'o e fairo'o allopurinol 'o makatu'unga 'i he lahi 'o e tu'oni fairo'o 'oku mau fakafuofua'i te ke fiema'ú, pe 'e kei lelei tatau pē mo ia.

'OKU ANGA FĒFĒ 'A HONO FOKOTU'UTU'U 'O E FAKATOTOLO?

Ko e fakatoto'lo ni 'oku lolotonga fakahoko ia 'i Tāmaki Makaurau/Okalani pea mo Ōtautahi/Christchurch. 'Oku mau taumu'a ke fakakau mai ha kakai 'e toko 380 'oku nau mo'ua 'i he kautí.

'E vahe'i ta'efilifilimānako 'a kinautolu 'e kau ki he fakatoto'lo ki ha taha 'o ha ongo founa fairo'o 'e ua 'aki 'a e allopurinol: fairo'o ke ma'u 'a e tu'unga 'ēsiti uric 'i he totó 'oku tāketi'i, 'i hono tataki hokohoko 'a e ngāue 'e ha kau neesi 'o fakahoko ai ha sivi toto mo hono muimui'i fakamāhina, pe ko hano fakalalahi hake 'o e lahi 'o e tu'oni fairo'o allopurinol 'o makatu'unga 'i he lahi 'oku fakafuofua'i pea takiekina 'e he fakatoto'lo.

'E fakahoko ha'o sio toketā 'e a'u hake ki he tu'o onó 'i he lolotonga 'o e ta'ú pea 'e ala fakahoko atu ha fetu'utaki telefoni 'i he vaha'a 'o e ngaahi sio toketā ko 'ení. 'E ala fakahoko foki hao faka'eke'eke 'i he ngata'anga 'o e ngaahi māhina 'e 12 ke tokoni mai ke mau mahino'i ai 'a e me'a na'e ngāue lelei mo ia na'e 'ikai ke ngāue lelei. 'I he ngata'anga 'o e ngaahi fuofua māhina 'e 12, 'e faka'atā atu koe ke ke foki ki ho'o GP ke ne kei hoko atu 'a hono leva'i ho kautí. 'E toe fai foki mo e fetu'utaki atu kiate koe 'i he ta'u 'e 1 mo e 2 hili 'a ho'o sio toketā fakamuimui ke sio pe 'oku fēfē 'a hono mapule'i 'o ho kautí.

Te mau ngāue'aki 'a e allopurinol ko e fairo'o ia ke holoki hifo 'aki 'a e ngaahi tu'unga 'o e 'ēsiti uric 'i ho totó. Ko e fo'i'akau 'eni 'e folo tu'o taha 'i he 'aho takitaha. 'E vahe'i ta'efilifilimānako atu koe ki he founa lolotonga 'o hono hiki hiki hake 'o e allopurinol fakataha mo ha ngaahi sivi toto fakamāhina, pe ko e founa 'e tahá 'a ia 'oku tataki fakatāutaha ange ia 'o makatu'unga 'i he lahi 'o e tu'oni fairo'o allopurinol 'oku mau fakafuofua'i te ke fiema'ú.

KO HAI 'E LAVA 'O KAU 'I HE FAKATOTOLO?

'Oku fakaafe'i atu koe ke ke kau ki he fakatoto'lo ni koe'uhí he 'okú ke mo'ua 'i he kautí pea 'oku 'amanaki ke ke kamata ma'u 'a e allopurinol pe 'okú ke 'osi folo pē 'e koe 'a e allopurinol ka 'oku kei mā'olunga pē 'a e ngaahi tu'unga ia 'o ho 'ēsiti uric. Lolotonga 'o e fairo'o, 'e kei hokohoko atu pē 'a ho'o ma'u ia 'e koe 'a ho'o ngaahi fairo'o angamahení.

KO E HĀ 'A E ME'A 'E HOKO 'I HE'EKU KAU KI HE FAKATOTOLO?

KAPAU 'okú ke loto ke ke kau ki he fakatoto'lo,

- 'E kole atu ke ke fakafonu ha ngaahi tohi fehu'i fekau'aki mo ho kautí (hangē ko 'ení, na'á ke ta'u fiha 'i ho'o fuofua langa kautí, kuo tu'o fiha 'a e langa ho kautí 'i he ta'u kuo toki 'osi pea mo ha ngaahi palopalema fakafairo'o kehe 'okú ke mo'ua ai), anga 'o ho'o fakakaukau ki he ngaahi fairo'o pea mo e kaunga 'a ho kautí ki ho'o ngāue mo ho'o mo'uí
- 'E 'oatu kiate koe ha ngaahi tohi tu'utu'uni fairo'o (prescriptions) ki he allopurinol mo e ngaahi fakahinohino ki he founa 'o hono folo iá. Te mau 'oatu foki kiate koe mo ha palani ke ta'ofi'aki ha hoko mai 'a ha langa 'a e kautí lolotonga 'o ho'o kei 'ahi'ahi'i 'a e tu'oni fairo'o totonu kiate koe 'o e allopurinol, pea mo e ngaahi fairo'o ke fairo'o'aki 'a e langa 'a e kautí kapau 'e hoko.
- 'E kole atu ke fakahoko hao ngaahi sivi toto. Te mau sivi ho 'ēsiti uric, tu'unga 'o ho totó, ngāue 'a ho 'até, ngāue 'a ho kofuuá pea mo e ngaahi tu'unga 'o e allopurinol 'i ho totó. 'I he sio toketā takitaha, 'e 'eke atu ha ngaahi fehu'i kiate koe 'o hangē pe ko e langa tu'o

fiha 'a e kautí kuó ke a'usiá pea pehē pe na'e 'i ai hao ngaahi uesia tamaki meí he allopurinol. Te mau kole atu ke ke fakafonu ha ngaahi tohi fehu'i felāve'i mo ho'o ngaahi faito'ó pea mo ho kautí.

- Kapau 'okú ke kau ki he fai'anga fakatotolo 'i 'Okalaní, te mau faka'atā atu hano hulu fakaongo (ultrasound) 'o ho ongo tuí mo e va'é 'i he fuofua sio toketā ki he fakatotoló pea 'i he hili ha ngaahi māhina 'e 12. Ko e hulu ko 'ení 'oku 'ikai mamahi ia pea 'ikai kau ai ha huelo 'ātomí (radiation). 'E tñaki atu 'e he hulu fakaongó ha toe miniti fakalahi 'e 15-20 ki ho'o sio toketā ki he fakatotoló. Te ke kei lava pē 'o kau ki he fakatotoló kapau te ke pehē ke 'oua 'e fakahoko hao hulu fakaongo.
- Kapau 'e langa ho kautí, te mau ala to'o ha ngaahi toto fakalahi ke sivi
- 'I ha'o fakangofua, te mau ala fetu'utaki atu ki ho'o toketā fakafāmilí, toe vakai'i ha ngaahi lēkooti fakafaito'o pe sio ki ho'o lēkooti 'oku tauhi 'i he New Zealand Health Information Service Records koe'uhí ke mau lava ai 'o sio pe na'e fēfē ho tu'unga mo'ui leleí.
- 'E 'i ai ha kakai 'e ni'ihí 'oku kau ki he fakatotoló 'e fakaafe'i atu ke nau kau ki ha ngaahi faka'eke'eke fekau'aki mo 'enau a'usiá 'i he ngata'anga 'o e fakatotoló

KO E HĀ 'A E ME'A 'E HOKO KI HOKU NGAHI TOTO KUO TO'O?

Fakatefito pē 'i he feitu'u 'oku fakahoko ai ho ngaahi sivi totó, 'e 'oatu kinautolu ki he ngaahi leepi 'a e ngaahi falemahaki fakapule'angá pe ki he ngaahi leepi fakafeitu'u 'i he komiunitií 'i Ōtautahi/Christchurch pe Tāmaki Makaurau/'Okalani.

'E 'i ai ha ngaahi toto 'e ni'ihí na'e to'o 'i he lolotonga 'o e fakatotoló 'e tauhi ia 'i ha ngaahi 'aisi malu 'i he 'Univēsi' o Otago, Christchurch pe 'i he 'Univēsi' o 'Okalaní. 'E fakahingoa'aki kinautolu ha ngaahi fo'i fika makehe 'a e fakatotoló. 'E ngāue'aki 'eni ki ha ngaahi ngāue fakaleepi pau ki hono sivi 'o e fefulai 'oku hoko 'i he kautí. 'E 'ikai 'i ai ha fakamatala ia ke 'ilo'i ai koe 'i he ngaahi lau'itohi fakahingoa. 'E 'i ai ha ngaahi fo'i toto meí he kakai na'e fakakau mai ki he fakatotoló 'i Tāmaki Makaurau/'Okalani 'a ia 'e 'ave ia ki Ōtautahi/Christchurch ki ha ngaahi sivi tu'upau 'a ia 'oku 'ikai fakahoko ia 'i Tāmaki Makaurau/'Okalani.

'Okú 'ikai fakakau 'i he fakatotoló ia hano tauhi 'o ho DNA (ho nāunau tukufakaholo fakaesinó). 'E 'ikai 'ave ha ngaahi toto ia meí he fakatotoló ki tu'a mei Aotearoa/Nu'u Sila.

'I he ngata'anga 'o e fakatotoló pea 'i he hili pē 'a e kakato 'a e ngaahi 'analaisó, te mau faka'auha 'e kinautolu ho ngaahi toto na'e to'ó. Kapau 'okú ke loto ke fakahoko ha lotu 'i hono faka'auha 'o ho toto na'e to'ó, 'e lava ke mau fokotu'utu'u 'eni.

Kapau 'okú ke fie holomui meí he fakatotoló 'i ha fa'ahinga taimi pē, 'e lava ke ke fetu'utaki ki he tokotaha fokotu'utu'u 'o e fakatotoló (research co-ordinator). Ko ha ngaahi toto pe fakamatala kuo 'osi 'analaiso 'o a'u ki he taimi ko iá 'e kei hoko atu pē 'a hono ngāue'akí 'o 'ona.

'E ala 'i ai ha'o ngaahi tui fekau'aki mo e ngaahi fakatapu'apu pea mo e ngaahi kaungā fakamahu'inga'i 'o ha konga 'o ho sinó na'e to'o ke sivi pea mo ha fakamatala na'e tñaki meí he ngaahi konga fakaesino ko iá. 'Okú totonu ke fai ha talanoa mo ho fāmilí/kāingá fekau'aki mo e ngaahi me'a fakae'ulungāanga fekau'aki mo hono tauhi 'o ha ngaahi konga meí ho sinó, pe ko e hā 'a e me'a 'oku taau mo iá. Kapau 'okú ke fiema'u ha pou'pou fakae'ulungāanga, 'e lava ke fakaa'i 'eni. Kātaki 'o fakahā mai ke mau 'ilo pea te mau fokotu'utu'u 'eni ma'á u pe 'e lava ke ke telefoni ki he fika 'i he ngata'anga 'o e lau'itohi fakamatala ma'á e tokotaha kau ki he fakatotoló mo e foomu fakangofuá. 'Okú kehe pē 'a e pou'pou fakae'ulungāangá ia meí he 'ilo lahi ange fekau'aki mo e ngaahi faito'o 'oku ngāue'aki 'i he fakatotoló. 'I he ngaahi keisi pehē ní, te mau lava 'o fokotu'utu'u ha tokotaha fakatotolo tefito ke ha'u 'o talanoa mo koe mo ho kāingá.

KO E HĀ NAI HA NGAHI ME'A 'E ALA FAKATU'UTĀMAKI 'I HE FAKATOTOLÓ NI?

Hangē pē ko ha ngaahi fa'ahinga faito'o, 'oku 'i ai 'a e ngaahi uesia tamaki 'e ala hoko 'i ha faito'o. Te mau 'oatu kiate koe ha fakamatala hiki tohi fekau'aki mo e faito'o takitaha, 'o fakatefito pē 'i he fa'ahinga faito'o 'oku fiema'u kiate koé. Te mau muimui'i ofi koe ki ha ngaahi uesia tamaki 'oku kaunga ki he ngaahi faito'o.

Ko e allopurinol ko e fuofua faito'o ia 'oku ngāue'aki fakamāmani lahi ki hono faito'o 'o e kautí pea ko e talu ia meí he ngaahi ta'u 1960 tupú. 'Oku 'i ai 'a hono ngaahi uesia tamaki 'e ala hoko (hangē ko e fepulopulasi, mofi, tokotokakovi, langa kete, fakalele, ngaahi sivi 'oku 'ikai ola lelei 'a e ngāue 'a e 'até mo e kofuuá pea mo e ngaahi feliliuaki 'i he tu'unga 'o e totó). Te mau hokohoko muimui'i koe ki ha ngaahi fakamo'oni 'oku 'i ai ha ngaahi uesia tamaki. Kapau 'e 'i ai hao uesia tamaki, 'oku mahu'inga ke ke fetu'utaki mai kiate kimaotolu koe'uhí ke mau faitu'utu'uni pe 'e fiema'u ke mau ta'ofi 'a e faito'o pe holoki hifo 'a hono lahi.

'Oku totonu ke ke fetu'utaki ki he tokotaha fokotu'utu'u 'o e fakatotoló, ha tokotaha fakatoto pe kumi ha tokoni fakafaito'o tautautefito kapau 'oku kamata ke ke mofi, fepulopulasi, pe felāngaaki ho ngaahi hokotanga huí.

'Oku malava ke ke a'usia ha takataka'uli mo ha mamahi'ia hili hano to'o 'o ha toto ke sivi.

KO E HĀ NAI HA NGAHI ME'A 'E ALA KAUNGA LELEI MEÍ HE FAKATOTOLÓ NI?

Ko e ngaahi lelei fakahangatonu kiate koé ko hano vakai'i mo hono muimui'i ofi 'o ho kautí, pea 'e tokanga'i lelei 'a hono 'oatu 'a ho'o faito'o kautí ke tuha mo koe. 'E mapule'i ho kautí 'e ha timi mataotao 'i he kautí. Te nau hanga taha ki hono fakapapau'i 'okú ke ma'u atu 'a e tu'oni faito'o allopurinol totonú ke fakapapau'i 'oku tu'u 'a e langa 'a ho kautí.

'E tokoni mai foki 'a e fakatotoló kiate kimaotolu ke mau mahino'i ai 'a e ngaahi founa faito'o lelei tahá ma'á e kakai 'oku nau mo'ua 'i he kautí.

KO E HĀ 'A E NGAHI FOUNA KEHE KAPAU 'E 'IKAI KE TE KAU KI HE FAKATOTOLO?

Kapau te ke pehē ke 'oua te ke kau ki ai, 'e 'oatu ha fale'i 'i ha tohi ki ho'o Toketā Fakafāmilí fekau'aki mo e founa lelei taha ke mapule'i'aki ho kautí.

KO E HĀ 'A E ME'A 'E HOKO KI HOKU FAKAMATALA?

'I he lolotonga 'o e fakatotoló ni, 'e lēkooti 'e he kau toketā/fakatoto, kau neesi mo e kau ngāue kehe 'a e fakatotoló 'a e fakamatala felāve'i mo koé pea mo ho'o kau 'i he fakatotoló. 'E kau 'i heni ha ngaahi ola 'o ha ngaahi sivi 'a e fakatotoló mo ha ngaahi sivi toto. Kapau 'e fiema'u, 'e lava ke tānaki foki mo ha fakamatala meí ho ngaahi lēkooti fakafalemahakí pea mo ho'o GP. 'E 'ikai te ke lava 'o kau 'i he fakatotoló ni kapau 'e 'ikai te ke loto ki hono tānaki 'o e fakamatalá ni.

Fakamatala 'e Lava Ke 'Ilo'i Mei Ai

Ko e fakamatala 'e lava ke 'ilo'i mei ai ko ha fa'ahinga fakamatala ia kuo tānaki 'e ala 'ilo'i ai koe (hangē ko ho hingoá, 'aho fā'ele'í, pe tu'asilá). 'E lava 'a e ni'ihí 'i he ngaahi kulupu 'i laló 'o sio ki ho fakamatala 'e lava ke 'ilo'i ai koé:

- Kau ngāue 'a e fakatotoló (ke fakakakato'aki 'a e ngaahi sivi 'a e fakatotoló)
- 'E fakahoko atu ki ho'o GP 'a ho'o kau 'i he fakatotoló ni
- Kau ngāue 'i he leepí, ke fakahoko mo līpooti ho sivi (screening) mo e ngaahi sivi ki he malu mo e haó
- Ko e Kautaha Fakapa'angá ('Univēsití 'o Otago) mo e ngaahi va'a ngāue kehe 'a e pule'angá, kapau te ke fakahoko ha'o 'eke totongi huhu'i ki ha lavea 'oku fekau'aki mo e fakatotoló. 'Oku fiema'u ha fakamatala ke 'ilo'i mei ai koe koe'uhí ke fika'i'aki ai ha'o 'eke totongi huhu'i.

- Ko e Kautaha Fakapa'angá ('Univēsi 'o Otago), kōmiti 'ēfiká, pe ngaahi va'a ngāue 'a e pule'angá mei Nu'u Sila pe tu'apule'anga, kapau 'e 'ātita'i 'a e fakatotoló pe fai'anga fakatotoló. 'Oku fakahoko 'a e ngaahi 'ātita' ke fakapapau'i 'oku malu'i 'a e kakai 'oku nau kau ki aí, 'oku fakalele fakalelei 'a e fakatotoló, pea 'oku tonu 'a e fakamatala 'oku tñakí.
- Ko ho'o toketā angamahení (ho'o GP pe toketā mataotaó), kapau 'e ma'u meí he sivi 'i he fakatotoló ha ola ta'e'amanekina 'e ala mahu'inga ki ho'o mo'ui lelei pe tu'unga lelei 'a ho'o mo'uí. 'Oku lava ai heni hano fokotu'utu'u 'o ha ngāue 'oku taau ke fakahoko atu.

Fakamatala 'Osi To'o Mei Ai 'a e 'Ilo'i'angá

Ke fakapapau'i 'oku tauhi fakapulipuli 'a ho fakamatala fakafo'ituituí, 'e 'ikai fakakau atu ha fakamatala ia 'e 'ilo'i mei ai koe 'i ha ngaahi līpooti 'e tuku atu 'e he kau fakatotoló PEA MO/PE KO ha fakamatala meí he fakatotoló 'e 'oatu ki he kautaha fakapa'angá. Ko e me'a 'e hokó, ko hono faka'ilongai'aki koe ha kouti makehe. 'E tauhi 'e he kau fakatotoló ha lisi 'oku fakafehokotaki atu ai ho'o koutí ki ho hingoá, koe'uhí ke lavai ai 'o 'ilo'i koe meí ho fakamatala kuo fakapulikí kapau 'e fiema'u.

'E lava 'a e ni'ihí 'i he ngaahi kulupu 'i laló 'o sio ki ho fakamatala kuo fakapuliki mei ai koé:

- Ko e timi fakatotoló
- Ko e Kautaha Fakapa'angá ('Univēsi 'o Otago), ki he ngaahi taumu'a 'o e fakatotoló ni.

'E lava ke pulusi 'a e ngaahi ola 'o e fakatotoló pe tukuange atu, kae 'ikai 'i ha founa 'e ala fai ha 'amanaki fakapotopoto atu 'e 'ilo'i mei ai koe.

Fakatotolo 'i he Kaha'ú 'e Ngāue'aki ki ai Ho Fakamatalá

Kapau te ke loto ki ai, 'e ala ngāue'aki ho fakamatala kuo 'osi fakapulikí ki ha fakatotolo 'i he kaha'ú 'oku kāinga mo e arthritis pe kautí 'a ia 'oku 'ikai kāinga mo e fakatotolo lolotongá.

'E lava ke 'ikai te ke ma'u atu ha ngaahi līpooti pe fakamatala kehe fekau'aki mo e fakatotolo ko 'eni 'i he kaha'ú 'oku ngāue'aki ki ai ho fakamatalá.

Malú mo hono Tauhi 'o Ho Fakamatalá

'Oku tauhi 'a e fakamatala 'e ala 'ilo mei ai koé 'i he 'Univēsi 'o Otago, Christchurch mo e 'Univēsi 'o 'Okaní 'i he lolotonga 'o e fakatotoló. Hili 'a e fakatotoló, 'oku fakahiki atu ia ki ha tauhi'anga faile malu pea 'e tauhi ia 'o a'u hake ki he ta'u 'e 10 hili 'a hono fakakakato 'o e fakatotoló pea toki faka'auha. 'E fakahū ho fakamatala kuo fakapulikí ki ha ngaahi foomu līpooti faka'ilekitulōniki. Ko e fakamatala ki he fakatotoló kuo fakapulikí 'e tauhi ia 'i ha tauhi'anga malu, faka'ilekitulōniki 'o a'u hake ki he ta'u 'e 20 hili 'a e fakatotoló. Ko e ngaahi tauhi'anga kotoa pē 'e faipau ia ki he ngaahi fakahinohino fakafeitu'u pea mo/pe fakavaha'apule'anga ki hono tauhi malu 'o e fakamatalá.

Ngaahi Fakatamaki 'e Ala Hoko

Neongo 'e fai 'a e feinga ke tauhi ke malu 'a ho fakamatalá, 'oku 'ikai lava ia ke fakapapau'i atu 'e mātu'aki fakapulipuli 'aupito 'a ho fakamatalá. A'u ai pē ki hono fakapuliki 'o e fakamatalá, 'oku 'ikai ke 'i ai ha fakapapau ia 'e 'ikai lava hano 'ilo'i koe mei ai. Ko e tu'u lavea ngofua ko ia ke sio pea ngāue hala 'aki 'e he kakai ho fakamatalá (hangē ko ha faingata'a ange ai ke ke ma'u mo tauhi ma'u ha ngāue pe ko ha malu'i ki he mo'ui lelei) 'oku si'isi'i 'aupito ia 'i he lolotongá ni, ka 'e lava ke toe tu'u lavea ngofua ange ia 'i he kaha'ú 'i he lava ko ia 'e he kakai 'o kumi ha ngaahi founa fo'ou ke muimui'i'aki ha fakamatala.

Ngaahi Totonu ke ke Sio Ki Ho Fakamatalá

'Oku 'i ai 'a ho'o totonu ke kole atu ke ke sio ki ho fakamatala 'oku tauhi 'e he timi fakatotoló. 'Okú ke toe ma'u foki mo e totonu ke ke kole ke fakatonutonu ha fakamatala 'oku 'ikai ke ke fiemālie ki ai.

Kātaki 'o kole kapau 'okú ke fie sio ki he ngaahi ola 'o ho sivi mo e ngaahi sivi ki he malu mo haó 'i he lolotonga 'o e fakatotoló. Te ke lava 'o sio ki ha fakamatala kehe 'oku fakapatonu pē ki he fakatotoló kimu'a pea toki ngata 'a e fakatotoló, ka 'e ala hoko 'eni ke to'o koe meí he fakatotoló ke malu'i 'a e ngeia fakasaienisi 'o e fakatotoló.

Kapau 'oku 'i ai ha'o ngaahi fehu'i fekau'aki mo hono tñaki mo ngāue'aki 'o e fakamatala fekau'aki mo koé, 'oku totonu ke ke 'eke atu 'eni ki he kau neesi pe kau toketā 'a e fakatotoló.

Ngaahi Totonu ke To'o Ho Fakamatalá

Te ke lava 'o to'o 'a ho'o fakangofua ki hono tñaki mo ngāue'aki ho fakamatalá 'i ha fa'ahinga taimi pē, 'aki ha'o fakahoko atu ia ki ho'o Toketā Fakatotoló.

Kapau te ke to'o 'a ho'o fakangofuá, 'e ngata leva 'a ho'o kau ki he fakatotoló, pea 'e ta'ofi leva 'a hono tñaki 'e he timi fakatotoló ha fakamatala meí a koe.

Ko e fakamatala ko ia na'e tñaki 'o a'u ki he taimi ko ia na'á ke holomui ai meí he fakatotoló 'e kei hoko atu pē 'a hono ngāue'aki pea mo fakakau ia 'i he fakatotoló. 'Okú fakahoko 'eni ke malu'i ai 'a e tu'unga lelei 'o e fakatotoló.

Pule ki he Fakamatala 'a e Kakai Maulí

Ko e pule ki he fakamatala 'a e kakai Maulí (*Māori data sovereignty*) 'oku felāve'i ia mo hono malu'i 'o e fakamatala pe ko e 'ilo 'oku fekau'aki (pe 'oku ha'u meí he) kakai Maulí. 'Okú mau fakatokanga'i ko ha mata'ikoloa (taonga) 'a e fakamatala 'oku tñaki ki he fakatotoló ni. Ke tokoni ki hono malu'i 'o e mata'ikoloa ni:

- Kuo mau 'osi talanoa feongoongoi mo e Kaitohutohu Rangahau Hauora Māori, Tokotaha Fale'i ki he Fakatoto ki he Mo'ui Lelei 'a e Kakai Maulí 'i he 'Univēsi 'o Otago, Christchurch felāve'i mo hono tñaki, ma'u, mo hono ngāue'aki 'o e fakamatala kuo tñaki.

KO HAI 'OKU NE TOTONGI HO'O KAU MAI KI HE AKO NI?

'Okú ta'etotongi 'a e kau 'i he ako ni. 'Okú fakapa'anga 'a e ako ko 'eni 'e he Fakatoha Alelea Fekumi ki he mo'ui lelei 'a Nu'usila. 'Okú ma'u atu ha me'a'ofa ko e \$50 vausia sopingi 'i ho'o 'uluaki 'a'ahi mo e 'a'ahi faka'osi, pea mo ha \$20 vausia ki ho'o 'utu pe sopingi 'i he ngaahi 'a'ahi kehe 'oku fiema'u ke ke fakahoko lolotonga ho'o kau mai ki he ako ni. 'E fiema'u ke ke totongi 'a e ngaahi totongi fakafaito'o ki ho'o 'Olopiunolo mo e ngaahi faito'o ki he taimi 'oku 'ohofi ai ho kauti.

'E FĒFĒ KAPAU 'E FEHĀLAAKI HA ME'A?

Kapau na'á ke lavea 'i he fakatotoló ni, 'a ia 'oku 'ikai 'amanaki ia ke hoko, te ke 'atā atu **ke tohi kole** ki ha totongi huhu'i meí he ACC 'o hangē pē ko ia te ke fakahoko kapau na'á ke lavea 'i ha fakatu'utāmaki 'i he ngāue'aki pe 'i 'api. 'Okú 'ikai 'uhinga 'eni ia 'e tali fakahangatonu pē 'a ho'o 'eke totongi huhu'i 'a 'au. 'E pau ke ke fakahū ha 'eke ki he ACC, 'a ia 'e ala fuoloa pea toki fai hano fakafuofua'i. Kapau 'e tali 'a ho'o 'eké, te ke ma'u atu 'a e pa'anga ke tokoni ki ho'o fakaakeaké.

Kapau 'oku 'i ai ha'o malu'i mo'ui lelei fakafo'ituitui pe malu'i mo'ui, te ke ala fie vakai'i ki ho'o kautaha malu'i 'e 'ikai uesia 'a ho'o malu'i meí ho'o kau ki he fakatotoló ni.

KO E HĀ 'A 'E KU NGAAHI TOTONU?

'Okú mātu'aki ta'u'atāina pē ia ke ke kau ki ai (ko ho'o fili pē). 'Okú 'ikai pau ia ke ke kau mai ki he fakatotoló pea kapau te ke fili ke 'oua te ke kau ki ai, 'e 'ikai uesia ai hao fa'ahinga tauhi pe faito'o 'i he kaha'ú.

Kapau te ke loto ke kau ki ai, te ke lava 'o holomui meí he fakatotoló 'i ha fa'ahinga taimi pē 'o 'ikai fiema'u ia ke 'omai ha'o 'uhinga ki ai pea 'e 'ikai uesia ai heni ha tauhi ia ki ho'o mo'ui lelei 'i ha fa'ahinga founa. Kapau 'okú ke fie holomui meí he fakatotoló 'i ha fa'ahinga taimi pē, 'e lava ke ke fetu'utaki ki he tokotaha fokotu'utu'u 'o e fakatotoló (research co-ordinator). Ko ha fa'ahinga toto na'e sivi pe fakamatala kuo 'osi 'analaiso 'o a'u ki he taimi ko iá 'e kei faka'aonga'i pē ia.

Ko e ngaahi ola fakafo'ituitui me'i he fakatoto'lo ko 'eni 'e tauhi fakapulipuli ia, pea 'e 'ikai ngāue'aki ha nāunau ia 'i ha fa'ahinga līpooti me'i he fakatoto'lo ni 'e 'ilo'i fakatāutaha koe mei ai. 'E fakapulipuli pea tauhi malu 'a e ngaahi lēkooti 'a e fakatoto'lo. Kapau 'oku ke fie sio ki he fakamatala 'oku mau tānaki fekau'aki mo koe ko ha kongā ia 'o e fakatoto'lo ni, te mau lava 'o fokotu'utu'u 'eni.

Te mau fakahā atu kiate koe ha fa'ahinga fakamatala fo'ou fekau'aki mo ha ngaahi uesia tamaki pe kaunga lelei 'oku felāve'i mo e fakatoto'lo 'a ia 'e ma'u mai pea 'e ala hoko ai ha uesia ki ho'o mo'ui lelei.

KO E HĀ 'A E ME'A 'OKU HOKO HILI 'A E FAKATOTO'LO PE KAPAU 'E LILIU 'A 'E KU FAKAKAUKAU?

'I he ngata'anga 'o e fakatoto'lo 'e kei hoko atu pē ho faito'ó 'o hangē ko ia kuo tu'utu'uni atu e ho'o toketaá.

'E ma'u atu 'a e ola fakakātoa 'o e fakatoto'lo me'i he kau fakatoto'lo 'i ha ngaahi laui māhina hili 'a e kakato 'a e fakatoto'lo. 'E lava ko ha ngaahi laui ta'u 'eni hili 'a ho'o kau ki he fakatoto'lo.

KO HAI 'OKU NE FAKAPA'ANGA 'A E FAKATOTO'LO?

This study has been funded by the Health Research Council of New Zealand.

KO HAI TE U FETU'UTAKI KI AI KI HA FAKAMATALA LAHI ANGE PE KAPAU 'OKU 'I AI HA'Ā KU NGAHI HOHA'Ā?

Kapau 'oku 'i ai ha'o ngaahi fahu'i, hoha'a pe lāunga fekau'aki mo e fakatoto'lo 'i ha fa'ahinga taimi pē, 'e lava ke ke fetu'utaki kia:

Hingoá, lakangá	Rachel Murdoch – Research Fellow / Rheumatologist
Fika telefoni	09 923 4139
'Īmeilí	rachel.murdoch@auckland.ac.nz

Kapau te ke fie talanoa mo ha tokotaha 'a ia 'oku 'ikai kaunga ki he fakatoto'lo, 'e lava ke ke fetu'utaki ki ha tokotaha taukave tu'u tau'atāina ki he mo'ui lelei mo e faingata'a'ia fakaesinó 'i he:

Telefoni:	0800 555 050
Fax:	0800 2 SUPPORT (0800 2787 7678)
'Īmeili:	advocacy@advocacy.org.nz

Te ke toe lava foki 'o fetu'utaki ki he kōmiti 'ēfika ki he mo'ui lelei mo e faingata'a'ia fakaesinó (HDEC) 'a ia na'á ne fakangofua 'a e fakatoto'lo ni 'i he:

Telefoni:	0800 400 569
'Īmeili:	hdec@health.govt.nz

Kiate kinautolu 'oku kau mai 'i Tāmaki Makaurau/'Okalaní: Kapau 'oku ke fiema'u ha tokoni fakae'ulungāanga ki he kakai Maulí, fetu'utaki ki he tokotaha fakahoko ngāue (administrator) 'a e He Kamaka Waiora (Timi ki he Mo'ui Lelei 'a e Kakai Maulí) 'aki ho'o telefoni ki he 09 307 4949 ext 29200. Fakahā atu 'a e Hingoā 'o e fakatoto'lo (The EASY-ALLO Study) pea mo e ngaahi hingoā 'o e kau taki fakatoto'lo (Stamp, Te Karu, Dalbeth)

FAKATOTOLO EASY-ALLO

Kātaki 'o fakatonuki ke fakahaa'i 'a ho'o fakangofua ki he ngaahi me'á ni

Kuó u 'osi lau 'a e Lau'itohi Fakamatala ki he Tokotaha Kau ki he Fakatotoló (Participant Information Sheet), pe kuo 'osi lau mai ia kiate au 'i ha lea 'oku ou mahino'i, pea 'oku ou mahino'i kakato 'a e me'a 'okú ne talanoa ki aí.	'lo ☐	'Ikai ☐
Kuo 'osi tuku mai 'a e taimi fe'unga kiate au ke u fakakaukau ai pe te u kau pe 'ikai ki he fakatotoló ni.	'lo ☐	'Ikai ☐
Kuó u 'osi ma'u 'a e taimi ke faka'aonga'i ha fakafofonga fakalao, tokoni me'i he kāingá/ fāmilí pe ko haku kaungāme'a ke tokoni mai ke u 'eke ha ngaahi fehu'i pea mo mahino'i 'a e fakatotoló.	'lo ☐	'Ikai ☐
'Okú ou fiamālie ki he ngaahi tali kuo 'omai kiate au fekau'aki mo e fakatotoló pea 'oku ou ma'u ha tatau 'o e foomu fakangofua ko 'ení mo e lau'itohi fakamatalá.	'lo ☐	'Ikai ☐
Kuo 'osi 'omai kiate au 'a e lau'itohi fakamatala fekau'aki mo e ngaahi me'a 'e ala fakatu'utāmaki 'i he allopurinol pea kuó u 'osi ma'u 'a e faingamālie ke u lau ia mo 'eke ha ngaahi fehu'i na'á ku ma'u.	'lo ☐	'Ikai ☐
'Okú ou mahino'i ko e kau ko ia ki he fakatotoló ni ko e me'a tau'atāina ia (fili pē 'a 'aku) pea te u lava 'o holomui me'i he fakatotoló 'i ha fa'ahinga taimi pē 'o 'ikai uesia ai 'a e tauhi ki he'eku mo'ui leleí.	'lo ☐	'Ikai ☐
'Okú ou loto ki hono tākaki mo hono ngāue'aki 'a hoku fakamatalá, kau ai 'a e fakamatala ki he'eku mo'ui leleí.	'lo ☐	'Ikai ☐
'Okú ou mahino'i 'e fakahā atu ki he'eku GP pe kautaha tauhi ki he mo'ui leleí 'oku ou lolotonga ngāue'aki 'a 'eku kau ki he fakatotoló pea mo ha ngaahi ola 'oku mahu'inga ha'á ne hā ngali kehe, 'a ia 'e ma'u 'i he lolotonga 'o e fakatotoló.	'lo ☐	'Ikai ☐
'Okú ou loto ki hono toe vakai'i 'a hoku fakamatala fakafaito'o 'oku kaunga ki aí, 'e ha 'ātita kuo 'osi fakangofua mo fokotu'u 'e he New Zealand Health and Disability Ethic Committees, pe ko ha ma'umafai fakalao 'oku kaunga ki ai pe ko hanau fakafofonga kuo 'osi fakangofua, ki he 'uhinga pē 'e taha ko hono vakai'i 'o e tonu 'o e fakamatala kuo lēkooti ki he fakatotoló.	'lo ☐	'Ikai ☐
'Okú ou mahino'i ko 'eku kau ki he fakatotoló ni 'oku fakapulipuli ia pea 'e 'ikai 'i ai ha nāunau, 'a ia 'e ala 'ilo'i fakatāutaha mei ai au, 'e ngāue'aki 'i ha ngaahi fa'ahinga līpooti ki he fakatotoló ni.	'lo ☐	'Ikai ☐
'Okú ou mahino'i 'a e ngaahi kupu ki he 'eke totongi huhu'í 'i ha hoko 'a ha lavea lolotonga 'o e fakatotoló.	'lo ☐	'Ikai ☐
'Okú ou 'ilo pe ko hai te u fetu'utaki ki ai kapau 'e 'i ai ha'á ku ngaahi fehu'i fakalūkufua fekau'aki mo e fakatotoló.	'lo ☐	'Ikai ☐

'Oku ou mahino'i 'a hoku ngaahi fatongia ko ha tokotaha au 'oku kau ki he fakatotoló.	'lo ☐	'Ikai ☐
Kapau te u pehēe ke u holomui meí he fakatotoló, 'oku ou tali ke kei ngāue'aki pē 'a e fakamatala na'e ma'u meiate au 'o a'u atu ki he fo'i taimi ko ia te u holomui aí.	'lo ☐	'Ikai ☐
'Oku ou tali ke fakahoko hano hulu fakaongo (ultrasound) 'o hoku ngaahi hokotanga huí ('i he fai'anga fakatotolo 'Okalaní pē)	'lo ☐	'Ikai ☐
'Oku ou faka'amu ke u ma'u ha fakamatala fakanounou 'o e ngaahi ola meí he fakatotoló	'lo ☐	'Ikai ☐
'Oku ou loto ki hono ngāue'aki 'a hoku fakamatala kuo tñakí ki ha ngaahi fakatotolo natula tatau 'i he kaha'ú	'lo ☐	'Ikai ☐
'Oku ou loto ke sio 'a e kau fakatotoló ki hoku ngaahi lēkooti 'i he sēvesi Fakamatala 'a Nu'u Sila ki he Mo'ui Leleí (New Zealand Health Information)	'lo ☐	'Ikai ☐
'Oku ou loto ke fai mai ha fetu'utaki 'i he kaha'ú ki ha ngaahi fakatotolo 'e muimui mai ai	'lo ☐	'Ikai ☐
'Oku ou faka'amu ke fakahoko ha Lotu 'i hono faka'auha 'o hoku toto na'e to'o ke sivi	'lo ☐	'Ikai ☐

Fakamatala fuakava 'a e tokotaha kau ki he fakatotoló: 'Oku ou fakahā 'i heni 'a 'eku loto ke u kau 'i he fakatotoló ni.

Hingoa 'o e tokotaha kau ki he fakatotoló:

Fakamo'oni tohinimá:

'Ahó:

Fakamatala fuakava 'a e mēmipa 'o e timi fakatotoló:

Kuó u 'oatu ha fakamatala ngutu 'o e polōseki fakatotoló ki he tokotaha kau ki he fakatotoló, pea kuó u 'osi tali ha ngaahi fehu'i 'a e tokotaha kau ki he fakatotoló fekau'aki mo ia.

'Oku ou tui 'oku mahino'i 'e he tokotaha kau ki he fakatotoló 'a e fakatotoló pea kuo 'osi 'omai 'a 'ene fakangofuá ke kau ki ai.

Hingoa 'o e tokotaha fakatotoló:

Fakamo'oni tohinimá:

'Ahó: